

Mimarlar Arkeologlar Sanat Tarihçileri Restoratörler Ortak Platformu

Common Platform of Architects, Archaeologists, Art Historians, Conservator-Restorer

MASROP E-Dergi

Mimarlar Arkeologlar Sanat Tarihçileri Restoratörler Ortak Platformu E-Dergisi (MASROP E-Dergi)

Common Platform of Architects, Archaeologists, Art Historians, Conservator-Restorer E-Journal (MASROP E-Dergi)

Cilt 11 Sayı 17
Kasım 2017

MASROP E-Dergi

Mimarlar Arkeologlar Sanat Tarihçileri Restoratörler Ortak Platformu E-Dergisi
(MASROP E-Dergi)

Common Platform of Architects, Archaeologists, Art Historians, Conservator-Restorer E-Journal
(MASROP E-Dergi)

ISSN: 1307-4008

Bu dergi yılda 2 sayı (Nisan / Kasım) ve Türkçe olarak yayınlanır.

Cilt 11 Sayı 17
Kasım 2017

Mimarlar Arkeologlar Sanat Tarihçileri Restoratörler Ortak Platformu E-Dergisi
MASROP E-Dergi
Common Platform of Architects, Archaeologists, Art Historians, Conservator-Restorer E-Journal
MASROP E-Dergi is a National Referenced Journal

Ulusal Hakemli bir E-Dergidir.
Yılda 2 sayı (Nisan / Kasım) ve Türkçe olarak yayınlanır.

Yayın Sahibi / Publication Owner
Uğur Alanyurt

Yayın Kurulu Başkanı / Editor
Doç. Dr. Daniş Baykan (T.Ü.)

Yardımcı Yayın Kurulu Başkanı / Deputy Editor
Dr. Ergün Karaca (Trakya Ü.)

Elektronik Sayfa ve Grafik Tasarım / Web and Graphic Design
Selda Öztürk; Selçuk Öztürk

E-Dergi Tasarım / E-Journal Design
Öğr. Gör. (M. A.) Ceren Baykan (T.Ü.); Doç. Dr. Daniş Baykan (T.Ü.)

Adres / Address
Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü, Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı, I.
Bina, Kat 1, oda nu.: 106, Klasik Arkeoloji Laboratuvarı, Güllapoğlu Yerleşkesi,
22030, Merkez / Edirne

Telefon
0-284-235 95 27 Dâhili: 1202

Faks
0-284-235 95 22 (Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi)

E-posta / E-mail
masrop.e.dergi@gmail.com

İnternet Adresi / Web Address
<http://www.masrop.org>

ISSN: 1307-4008

Ön Kapak:
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Osteoloji Laboratuvarı Koleksiyonundan düzenlenmiştir.

Arka Kapak:
MASROP E-Dergi'nin 17. Sayısının Hakemleri

Cilt 11 Sayı 17 Kasım 2017

Bu e-dergide yayınlanan makalelerin yayın hakkı saklıdır. MASROP E-Dergi'de yer alan makaleler tekil ve toplu şekilde dijital veya matbu olarak çoğaltılamaz. Yazılar ve görseller hiçbir şekilde ticari olarak kullanılamaz. Bilimsel yayınlarda kaynak gösterilerek alıntı halinde kısmi kullanımı mümkündür. Makalelerin görsellerinin bilimsel amaçlı kullanımı yazarının iznine bağlıdır. Makale görselleri kaynak gösterilmediği sürece yazarına aittir. Makalelerdeki yazın ve görsel içeriğin yasal sorumlusu yazarıdır.

© MASROP E-Dergi, 2017

Kurucu Yayın Kurulu Başkanı / Founder Editor
Oktay Ekinci

Yayın Kurulu Başkanı / Editor
Doç. Dr. Daniş Baykan (Trakya Ü.)

Yardımcı Yayın Kurulu Başkanı / Deputy Editor
Dr. Ergün Karaca (Trakya Ü.)

Anlatım/Metin Düzenleme ve Dizgi / Redaction and Edit
Ceren Baykan (Trakya Ü.)

Yayın Kurulu / Editorial Board

Prof. Dr. Belkıs Dinçol (İstanbul Ü. *emekli*)
Prof. Dr. Turan Efe (Bilecik Şeyh Edebali Ü. *emekli*)
Prof. Dr. Mehmet Özdoğan (İstanbul Ü. *emekli*)
Prof. Dr. Nuran Şahin (Ege Ü. *emekli*)
Prof. Dr. Elif Tül Tulunay (İstanbul Ü. *emekli*)
Prof. Dr. Demet Binan (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Ü.)
Prof. Dr. Bekir Eskici (Gazi Ü.)
Prof. Dr. Zeynep Koçel Erdem (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Ü.)
Prof. Dr. Gül Işın (Akdeniz Ü.)
Prof. Dr. Necmi Karul (İstanbul Ü.)
Prof. Dr. Sevgi Lökçe (Atılım Ü.)
Prof. Dr. Mustafa Özer (Medeniyet Ü.)
Prof. Dr. M. Sacit Pekak (Hacettepe Ü.)
Prof. Dr. Ayla Sevim Erol (Ankara Ü.)
Prof. Dr. Hamdi Şahin (İstanbul Ü.)
Prof. Dr. Gülsün Umurtak (İstanbul Ü.)
Prof. Dr. Asnu Bilban Yalçın (İstanbul Ü.)

Doç. Dr. Sennur Akansel (Trakya Ü.)
Doç. Dr. Serdar Aybek (Celal Bayar Ü.)
Doç. Dr. Atilla Batmaz (Ege Ü.)
Doç. Dr. Daniş Baykan (Trakya Ü.)
Doç. Dr. Adnan Baysal (Trakya Ü.)
Doç. Dr. Melda Ermiş (İstanbul Ü.)
Doç. Dr. Sedef Çokay Kepçe (İstanbul Ü.)
Doç. Dr. Özgü Çömezoğlu Uzbek (İstanbul Ü.)
Doç. Dr. Lale Doğer (Ege Ü.)
Doç. Dr. Kenan Eren (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Ü.)
Doç. Dr. İlkan Hasdağlı (Trakya Ü.)
Doç. Dr. Dinçer Savaş Lenger (Akdeniz Ü.)
Doç. Dr. Aşkım Özdzibay (İstanbul Ü.)
Doç. Dr. Müjde Peker (İstanbul Ü.)
Doç. Dr. Hasan Peker (İstanbul Ü.)
Doç. Dr. Ayça Tiryaki (İstanbul Ü.)
Doç. Dr. Ahmet Yaraş (Trakya Ü.)
Doç. Dr. Gülgün Yılmaz (Trakya Ü.)

Dr. Çiler Altınbilek Algül (İstanbul Ü.)
Dr. Ahmet İhsan Aytek (Mehmet Akif Ersoy Ü.)
Dr. Emma Louise Baysal (Trakya Ü.)

Dr. Fatma Banu Çakan (İstanbul Ü.)
Dr. Baki Demirtaş (Trakya Ü.)
Dr. Cevdet Merih Erek (Gazi Ü.)
Dr. Aliye Erol Özdizbay (İstanbul Ü.)
Dr. Öznur Gülhan (Ankara Ü.)
Dr. Ergün Karaca (Trakya Ü.)
Dr. Burcu Kırmızı (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Ü.)
Dr. Hüseyin Köker (Süleyman Demirel Ü.)
Dr. Serdar Mayda (Ege Ü.)
Dr. Murat Özgen (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Ü.)
Dr. Hüseyin Sami Öztürk (Marmara Ü.)
Dr. Deniz Sarı (Bilecik Şeyh Edebali Ü.)
Dr. Işık Şahin (Trakya Ü.)
Dr. Aksel Tibet (İFEA İstanbul)
Dr. Murat Türkteki (Bilecik Şeyh Edebali Ü.)
Dr. Derya Yalçıklı (Çanakkale 18 Mart Ü.)
Dr. Fuat Yılmaz (Trakya Ü.)
Dr. Davut Yiğitpaşa (Ondokuz Mayıs Ü.)
Dr. Aslıhan Yurtsever Beyazıt (İstanbul Ü.)
Dr. Melike Zeren Hasdağlı (Uşak Ü.)

MASROP E-Dergi

Mimarlar Arkeologlar Sanat Tarihçileri Restoratörler Ortak Platformu E-Dergisi

Cilt 11 Sayı 17 2017

Kasım 2017

Hakemleri

Prof. Dr. Ayla Sevim Erol (*Ankara Ü.*)

Doç. Dr. Daniş Baykan (*Trakya Ü.*)

Doç. Dr. Dinçer Savaş Lenger (*Akdeniz Ü.*)

Dr. Ahmet İhsan Aytekin (*Mehmet Akif Ersoy Ü.*)

Dr. Aliye Erol Özdzibay (*İstanbul Ü.*)

Dr. Öznur Gülhan (*Ankara Ü.*)

Dr. Ergün Karaca (*Trakya Ü.*)

Dr. Hüseyin Köker (*Süleyman Demirel Ü.*)

Dr. Serdar Mayda (*Ege Ü.*)

Öğr. Gör. Ceren Baykan (*Trakya Ü.*)

Editörden

2007-2013 yıllarında kesintisiz yayınlanan ve Kurucu Yayın Kurulu Başkanımız Oktay Ekinci'nin vefatıyla ara verilen MASROP E-Dergi, geçtiğimiz yıl yeniden yayına hayatına geri dönmüş ve 2007-2013 arasında taranmakta olduğu *ULAKBİM* ve *EBSCO* gibi veri tabanlarındaki süreçler de yenilenmiştir. Her sayıda Yayın Kurulu yenilenerek genişlemesinden büyük mutluluk duymaktayız.

Dergimiz konu kapsamındaki konulardan antropoloji, paleoantropoloji, biyoarkeoloji, paleontoloji ve adli antropoloji konularından derlenecek biz sayı uzun süredir aklımızdaydı. Dergimizin kuruluş ve emekleme aşamasında dahi desteklerini bizden esirgemeyen Değerli Hocamız Prof. Dr. Ayla Sevim Erol ve muhabir üyemiz Alper Yener Yavuz bu sayının çıkmasında büyük yük üstlendiler. Her ikisine de içtenlikle teşekkürlerimi sunmak isterim. Kasım 2017 sayımızın **Sunuş**'u da bu konu bütünlüğüne uygun olarak, desteğini hep hissettiğimiz Değerli Hocamız Prof. Dr. Ayla Sevim Erol'a ait. "*Geometrik Morfometri*", "*İnsan Kemiklerinin Analizi ve Adli Antropoloji'de Kimliklendirmede Önemi*", "*Paleoantropoloji'nin Dayanılmaz Hafifliği: Hominin Meselesi*", "*Antik Toplumlarda Diş ve Çene Patolojilerinin Antropolojide Önemi*", "*Geç Miyosen Dönem Anadolu Suidleri*" ve "*Miyosen Dönem Anadolu Fosil Lokaliteleri*" isimi makaleler olmak üzere Kasım 2017 sayımızda toplam altı makale antropoloji konu kapsamındadır. Bunların haricinde antropoloji konu kapsamında olmayan tek ek makale ise "*Roma Kolonizasyon Sürecinin Parium'daki Siyasi Yansımaları*" başlıklıdır.

Bu sayıdan itibaren, *Yardımcı Yayın Kurulu Başkanı* görevini üstlenen Dr. **Ergün Karaca**'ya bu sorumluluktan kaçmadığı için teşekkürlerimi sunuyorum. Hayatımın her aşamasında desteğini hissettiğim sevgili eşim **Ceren Baykan** derginin *Anlatım / Metin Düzenleme ve Dizgi* yükünü üstlendiği için kendisine de minnettarlıkla teşekkürlerimi iletiyorum. Yazılarını bizimle paylaşarak MASROP E-Dergi'ye gönderen tüm **yazarlarımıza**; **Dergi Yayın Kurulu**'na ve bu sayının yükünü üstlenen başta Prof. Dr. **Ayla Sevim Erol** olmak üzere tüm **hakemlerimize** teşekkürlerimi sunuyorum.

Sağlıklı, başarılı yarınlara... Saygılarımla...

MASROP E-Dergi Yayın Kurulu Adına
Doç. Dr. Daniş Baykan

Sunuş

Sevgili okurlar,

MASROP E-Dergi'nin 2017 Kasım sayısının "Antropoloji Özel Sayısı" olması fikri benimle paylaşıldığında, çok mutlu oldum. Çünkü Mimarlar, Arkeologlar, Sanat Tarihçileri ve Restoratörler'in ortak bir platform altında toplanıp, araştırmalarını yıllardır başarıyla yayımladıkları bu dergide, aslında saydığımız bu bilim dallarıyla tamamen ilişkili olan, ancak uzakmış gibi algılanan Antropoloji bilimine de yer verilmesi biz antropologları ziyadesiyle memnun etmiştir.

Antropoloji, en genel tanımıyla "insan bilimi" anlamına gelmekte olup: İnsanların ve atalarının birey ve toplum bazında biyolojik olarak günümüze kadar nasıl değişerek geldikleri, yaşayış biçimleri, beslenme pratikleri, sağlık sorunları ve demografik dağılımlarının yanı sıra, her türlü kültürel alışkanlıkları, akrabalık ilişkileri ve toplumsal yapılarını inceleyen disiplinlerarası ve çok geniş kapsamlı bir bilim dalıdır. Aslında, antropolojinin tek bir bilim olarak değil, bilim dalları topluluğu olarak algılanması gerekir; çünkü bahsi geçen tüm bu bilim dalları en başta Arkeoloji ve dalları olmak üzere Paleontoloji, Biyoloji, Moleküler Genetik, Coğrafya, Jeoloji, Arkeometri, Anatomi, Zooloji, Adli Bilimler, Sosyoloji, Psikoloji, Felsefe, Dil Bilimi ve Halk Bilimi gibi birçok farklı bilimlerle bağlantılı olarak, uygulamalı bir biçimde çalışmaktadır.

Ülkemizdeki ilk Antropolojik çalışmalar Cumhuriyetin kuruluşuyla birlikte başlamaktadır. Başlangıçta Anadolu halklarının morfolojik yapısını araştırmak üzerine yoğunlaşan çalışmalar, günümüzde bireylerin ve toplumların her türlü biyokültürel çalışmasını kapsayan bir durum almıştır. Mevcut hâliyle Türkiye'nin birçok farklı ilindeki üniversitelerde lisans ve lisansüstü eğitim-öğretim veren Antropoloji bölümleri, temel olarak üç anabilim dalına ayrılmaktadır: Paleoantropoloji, Fizikî Antropoloji ve Sosyal Antropoloji. Bunların haricinde farklı fakülte veya enstitülerde Adli Antropoloji bilim dalları da bulunmaktadır.

Arkeoloji ve Antropoloji bilimlerin birbirlerinden ayrı, yalıtılmış ve bağımsız olarak çalışması, ne düşünülür, ne de kabul edilebilir bir durumdur. Temelinde bu iki bilim de, insanı ve kültürünü incelerken, ilgili bilim dalları ile bu kavramların ayrıntılı sorularını yanıtlamaya çalışır. İnsanın olduğu her yerde kültürün de var olduğunu göz önünde bulundurduğumuzda, bunları inceleyen bu iki büyük bilimin birbirinden nasıl kopmadığını da anlamış oluruz.

MASROP E-Dergi'nin "Antropoloji Özel Sayısı" olarak ilan edilen bu baskısında, Paleoantropoloji, Biyoarkeoloji, Paleontoloji ve Adli Antropoloji konularında makaleler yer almaktadır. Bu makaleler ile farklı alanlarda süregelen kimi teorik tartışmalar değerlendirildiği gibi, uygulamalı çalışma örneklerine de yer verilmiştir. Kısacası derginin bu sayısının tamamını ele aldığımızda, Antropoloji'nin çok farklı ve çeşitli konularda, birbirinden ne kadar uzak görünse de aslında ilginç bir şekilde bağlantılı olan ilgi alanlarını görebilirsiniz.

Böyle bir sayının çıkarılmasında başta MASROP E-Dergi editörü Doç. Dr. Daniş BAYKAN ve ekibi olmak üzere, emeği geçen herkese çok teşekkür ederim, bunun gibi özel sayıların artması dileğiyle herkese keyifli okumalar dilerim.

Saygı ve sevgilerimle,

Prof. Dr. Ayla SEVİM EROL

Ankara Üniversitesi
Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi
Antropoloji Bölümü Başkanı
24 Kasım 2017, Ankara

İçindekiler

MASROP E-Dergi Yayın Kurulu	iv
Bu Sayısının Hakemleri	vi
<i>Doç. Dr. Daniş Baykan</i> Editörden	vii
<i>Prof. Dr. Ayla Sevim Erol</i> Sunuş	viii
İçindekiler	ix
Aytek, A. İ. “Geometrik Morfometri” <i>Geometric Morphometrics</i>	1-7
Çeker, D. “İnsan Kemiklerinin Analizi ve Adli Antropoloji’de Kimliklendirmede Önemi” <i>Analysis of Human Bones and Its Importance For Human Identification in Forensic Anthropology</i>	8-13
Mutlu, H. “Paleoantropoloji’nin Dayanılmaz Hafifliği: Hominin Meselesi” <i>The Unbearable Lightness of Paleoanthropology: The Matter of Hominin</i>	14-23
Sönmez Sözer, Ç. - Sevim Erol, A. “Antik Toplumlarda Görülen Diş ve Çene Patolojilerinin Antropolojideki Önemi” <i>The Importance of Tooth and Jaw Pathologies in Ancient Populations in Anthropology</i>	24-37
Tarhan, E. “Geç Miyosen Dönem Anadolu Suidleri” <i>Late Miocene Suidae From Anatolia</i>	38-47
Yavuz, A. Y. - Sevim Erol, A. “Miyosen Dönem Anadolu Fosil Lokaliteleri” <i>Anatolian Fossil Localities from Miocene</i>	48-54
Buruldağ, E. “Roma Kolonizasyon Sürecinin Parium’daki Siyasi Yansımaları” <i>Political Reflections of the Process of Roman Colonisation in Parium</i>	55-72

Makale Gönderim Tarihi: 20 Ekim 2017
Yayına Kabul Tarihi: 12 Kasım 2017

Roma Kolonizasyon Sürecinin Parium'daki Siyasi Yansımaları* *Political Reflections of the Process of Roman Colonisation in Parium*

Erdoğan BURULDAĞ**

Öz

M.Ö. 1. yüzyılın ikinci yarısında Iulius Caesar'ın izlediği politika gereği, fethedilen topraklarda, devletin çıkarları doğrultusunda bazı yerleşimlere koloni statüsü verilmiştir. Bu kolonizasyon faaliyetleri neticesinde Anadolu'nun kuzeybatı köşesinde yer alan Grek polislerinden Lampsakos ve Parion birer Roma kolonisine dönüştürülmüştür. Tıpkı Lampsacus'ta olduğu gibi, bu yeni siyasi yapılanmanın ilk kanıtlarını, Latince lejantlı koloni sikkeleri oluşturur. Bunlar üzerinde okunan "C G I P" harfleri, Roma kolonisi Parium'un yeni isminin baş harfleri idi ve İmparator Hadrianus dönemine değin darp edilen sikkeler üzerinde bulunmaktaydı. İmparator Hadrianus döneminde ise sondaki "P" harfinin önüne "H" harfinin eklendiği görülmektedir. Bunu takiben, M.S. 3. yüzyılın üçüncü çeyreğine kadar darp edilen sikkelerde koloni ismi "C G I H P" olarak belirtilmiştir. Mevcut isme eklenen bu harf, Parium'un koloni statüsünün yenilendiğine işaret etmektedir. Koloni sikkeleri ise Parium'daki Roma koloni statüsünün üç asırdan fazla sürdüğünü kanıtlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Parium, Caesar, Koloni Statüsü, Hadrianus, Sikke, C G I P-C G I H P lejantları

Abstract

In the second half of the 1st century BC, the policy pursued by Julius Caesar was given colonial status in some settlements in the conquered lands in the interests of the state. As a result of these colonization activities, Lampsacus and Parium, one of the Greek poleis located in the northwest corner of Anatolia, were converted into Roman colonies. Just as in Lampsacus, the first evidence of this new political structure is the Latin legacy colony coins. The letters "C G I P" read on these were the initials of the new name of the Roman colony, Parium, and were located on the coins that were beaten up to the time of the Emperor Hadrian. In the period of Emperor Hadrianus, it is seen that the letter "H" is added in front of the letter "P" at the end. Following this, in the battered coins until the third quarter of the 3rd century in the commun area, the colony name was expressed in "C G I H P". This letter, added to the existing name, indicates that Parium's colony status has been renewed. Colony coins proves that the Roman colony status in Parium lasts for more than three centuries.

Keywords: Parium, Caesar, Colony Status, Hadrian, Coin, C G I P- C G I H P lejends

* Bu makale, halen hazırlanmakta olan "Anadolu'nun Romalılaşma Sürecinde Troas Bölgesi Kolonileri" isimli doktora tezinden türetilmiştir.

** Arş. Gör., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı, erdinburuldag@hotmail.com

Anadolu'nun kuzeybatı ucunda yer alan Troas, M.Ö. 1. yüzyılın ikinci yarısı ilk yıllarında Roma kolonizasyonuna şahitlik etmiştir. Iulius Caesar'ın önderliğinde başlayan bu süreçte Grek polisleri Lampsakos (Lapseki) ve Parion'a¹ Roma koloni statüsü verilirken, bunu takip eden yıllarda, Augustus döneminde Aleksandreia Troas'ın da bir Roma kolonisine dönüştürüldüğü anlaşılmaktadır (Resim 1).

Resim 1. Troas Yerleşimleri

Bölgedeki Roma kolonizasyonunun ilk kanıtlarını, Latince lejantlı koloni sikkeleri oluşturur. Bu sikkeler, koloni kuruluşunu sembolize eden betimler ile koloni isimlerine işaret eden birtakım kısaltmaları ve aynı zamanda yeni siyasi oluşumda görev alan kişilerin isimlerini günümüze taşır. Sikkelerin yanı sıra antik kaynaklar ve özellikle epigrafik kanıtlar da bu yeni döneme ışık tutan diğer veri kaynaklarıdır. Dolayısıyla, mevcut çalışmada, eldeki tüm veriler ile Roma kolonizasyonunun Parion'daki siyasi yansımalarının ortaya konması amaçlanmıştır.

Kuruluşundan Roma Koloni Statüsüne Değin Parion'un Siyasi Tarihi

Kuzey Troas'ta, Propontis'in güneybatı kıyısındaki Bodrum Burnu'nun engebeli arazisine konumlandırılmış olan Parion, Hellespontos'a hakim bir noktada bulunur. Yerleşim, günümüzde Çanakkale'nin Biga ilçesi Kemer köyü sınırları içerisinde kalır (Resim 1). Antik dönemde kimi zaman Troas, kimi zaman da Mysia bölgesi içerisinde gösterilen Parion'un toprakları, batıda Paisos, doğuda da Priapos'a kadar uzanır (Avram 2004: 991)². Güneyde ise Adresteia ovası yer almaktadır. Parion ile ilgili ilk bilgileri sunan antik yazarlardan Strabon da

¹ Metin içinde geçen Grek yer isimleri, Roma dönemi öncesindeki bir süreçten bahsedilirken, Grekçe adlarıyla; Roma dönemi söz konusu ise yerleşim isimlerini Latince forma uygun olarak yazılmıştır. Dolayısıyla isimlerinden sıklıkla bahsedilecek olan yerleşimler, metin içindeki tarihsel süreç göz önünde bulundurularak "Lampsakos" ya da "Lampsacus"; "Parion" ya da "Parium" olarak belirtilecektir.

² Avram, Anadolu'nun hiçbir zaman politik veya coğrafik alt bölgelere ayrılmayışi nedeni ile, Parion'un antik yazarlar tarafından Phrygia, Hellespontos ya da Propontis gibi farklı bölgelerde gösterildiğini de belirtir.

yerleşimin Pitya, Adrasteia, Linon, Paisos, Priapos ve Lampsakos topraklarıyla çevrilmiş olduğunu aktarır (Strab. XIII.1.12, 14-15). Antik kaynaklardan anlaşıldığı üzere Parion'un kuruluşu Ion kolonizasyonu ile ilişkilidir ve yerleşim M.Ö. 709 yılında Miletoslular tarafından kurulmuş olmalıdır (Aen. Tac. I.1-3; Strab. XIII.1.14)³.

Pers Kralı II. Kyros'un M.Ö. 546 yılında Lydia Devleti'ni yıkmasının ardından Troas yerleşimlerinin hakimiyeti Persler'in eline geçmiştir. Parion'a dair ilk bilgileri günümüze taşıyan Herodotos, Parion halkının M.Ö. 6. yüzyılın sonlarında Persler'in egemenliğine girdiğini ve M.Ö. 513-512 tarihlerinde Satrap-Tiran Heraphantos komutasında, Pers Kralı I. Dareios'un Skythialılar'a karşı düzenlediği seferde yer aldığını belirtir (Herod. IV.138). M.Ö. 499'da gerçekleşen Ionia Ayaklanması'nın ardından kısa bir süre için bağımsızlık elde eden Parion, iki yıl sonra yeniden Pers hakimiyetine girer (Herod. V.103, 117)⁴. Persler'in Grek seferlerindeki başarısızlıkları neticesinde bir kez daha bağımsız olan Parion, M.Ö. 479-478'de kurulmuş olan Attika-Delos Deniz Birliği'ne, Lampsakos ve Sestos gibi kıyı yerleşimleriyle birlikte üye olur (Meritt et al. 1949: liste 1). M.Ö. 431-404 yılları arasında süren Peloponnesos Savaşları sırasında Atina'yla müttefik olan Parionlular, Spartalılar'a karşı mücadele eder. Ksenophon, Alkibiades komutasındaki 86 gemiden oluşan Atina donanmasının Parion limanında toplanarak M.Ö. 411 yılında Persler'e karşı sefere çıktığını aktarır (Ksen. I.1.13). Peloponnesos Savaşları'nda Atina yanında yer alan Parion, M.Ö. 387'deki Kral Barışı ile tekrar Pers hâkimiyetine girmiştir.

III. Aleksandros'un M.Ö. 334'teki Doğu Seferi ile ardından gelen Granikos ve M.Ö. 333'teki Issos Savaşı sonrasında Troas'ın da dâhil olduğu tüm Batı Anadolu Macedonia hâkimiyetine girer. Kısa süren bu hâkimiyetin ardından, özgürlük bahşedilen yerleşimler arasında yer alan Parion, kısa süreli bağımsızlık döneminde, Troas'ta oluşturulan Ilion *koinonuna*⁵ dâhil olur (Magie 1950: 66; Lloyd 1997²: 172; Başaran 2008: 133; Başaran 2012: 303; Rose 2014: 159). Parion, M.Ö. 302'de Lysimakhos'un, M.Ö. 281'den sonra da Korupedion Savaşı'yla Seleukos egemenliğini tanır (Tenger 1999: 145-146). M.Ö. 278-277 arasında, bölgenin diğer yerleşimleri gibi Galatlar'ın istilasına uğramıştır (Mansel 2011⁹: 471). M.Ö. 241'den sonra ise yerleşim, Pergamon Kralı I. Attalos'un hâkimiyetine girmiştir (Polyb. IV.48.7). M.Ö. 188'deki Apameia Barışı ile bölge yerleşimleri gibi Parion da Pergamon Krallığı topraklarına katılmış olmalıdır (Frisch 1983: 68-69; Tenger 1999: 155)⁶. Pergamon Kralı III. Attalos'un M.Ö. 133 yılında kırallığını Roma'ya vasiyet etmesi üzerine, M.Ö. 129/126 yıllarında Batı Anadolu'da *provincia Asia* kurulmuş⁷ ve böylece Troas'ın diğer yerleşimleri gibi Parion da, Roma egemenliğine girmiştir (Jones 1940: 54; Demircioğlu 2011⁵: 417-418). I. Mithradates Savaşları sırasında yerleşim, bağımsız bir siyasi yapıya bürünmüştür (Palaz-Erdemir 2004:

³ Antik kaynaklarda, deniz kenarında yer alan ve Priapos limanından daha büyük bir limana sahip olan yerleşimin, Miletoslular tarafından kurulduğu belirtilir.

⁴ Herodotos olayı şu şekilde aktarır: "*Daurises, Hellespontos siteleri üzerine yürüyerek Dardanos'u aldı; Abydos, Perkote, Lampsakos ve Paisos'u aldı; bu polisleri birer gün ara ile ele geçirmişti. Paisos'tan Parion üzerine yürürken, Karia'luların da Ionialar'a uyararak Persler'e karşı ayaklanmış olduklarının haberini aldı. Ve Hellespontos'tan geri dönerek Kariatlar'ın üzerine atıldı.*"

⁵ M.Ö. 306 yılında kurulan federasyonun diğer üyeleri, Ilion, Dardanos, Skepsis, Assos, Alexandria Troas, Abydos, Lampsakos ve Gargara'dır. Federasyonun ortak dini merkezi Ilion'daki Athena Tapınağı olup, burada polislerin temsilcileri işlerini görmek ve Panathenaia Festivali'ni kutlamak için buluşurdu.

⁶ Frisch'e göre bu varsayımı kuşku ile yaklaşmak gerekir. Zira Parion, bulunduğu bölge itibarı ile Pergamon Krallığı'na uzak düşmektedir; Tenger, Apameia Barışı ile Troas polislerinin büyük bir kısmının Pergamon Krallığı egemenliğini tanıdığını ve bunların başında özellikle Roma'ya sığınanların geldiğini belirtir.

⁷ Sherk 1969, 63-73, No. 12. M.Ö. 129 yılına ait olabileceği öngörülen, Grekçe bir yazıtın iki kopyasında, on kişiden oluşan bir komisyonun, yeni eyaleti kurmak için görevlendirildiği ve bunun en azından 3 yıl sürdüğü anlaşılmaktadır; Hansen 1971, 159; Rigsby 1979, 39-40; Sherwin-White 1984, 9; Mitchell 1993, 72; Christol-Drew Bear 1997, 78; Dimitriev 2005, 7; Atlan 2014, 121, 265.

173)⁸.VI. Mithradates ve Roma arasında M.Ö. 74-62 yılları arasındaki gerçekleşen üçüncü savaş sırasında, Kyzikos Kuşatması öncesinde ve kuşatma esnasında, Mithradates, Parion ve Lampsakos'a karşı bir dizi güç gösterisinde bulunur. Aynı zamanda Kyzikos Kuşatması'nın ardından deniz gücünü Parion'a, karadaki askerlerini ise Lampsakos'a sevk eder. Romalı komutan Lucullus, bunu takiben hemen harekete geçerek Lampsakos'u kuşatsa da Mithradates filoları sayesinde taşıdığı askerlerini burada kurtarabilmiştir (Appi. XII.11.76). Ancak Mithradates, Parion'daki Pontus filosunun bir bölümünü fırtına sebebi ile kaybetmiştir (Appi. XII.11.78; Plut. XIII.2, 511; Sall. IV. 14). M.Ö. 46/45 yılına gelindiğinde ise Parion'daki Roma kolonizasyon süreci başlar.

Koloni İsimlerine Dair Öneriler

Roma hâkimiyeti ile Parium'da kültürel anlamdaki ilk değişim, şüphesiz, yerleşimin kuruluşundan beri değişmeyen ismi ile başlar. Latince kullanılarak Romalı unsurların eklendiği bu isim ile yerleşim, artık bir Grek *polis*inden ziyade bir Roma kolonisidir. Parium'un Iulius Caesar devrine tarihli, Latince lejantlı ilk sikkelerinde, bu yeni koloni isminin baş harfleri, "CGIP" olarak belirtilmiştir (Resim 2; 8, A-C)⁹. Komşu koloni Lampsacus'un aynı döneme ait sikkeleri üzerinde de koloni ismi olarak "CGIL" harflerinin kullanılmış olması, kuşkusuz bu yerleşimler arasındaki isim ve Roma koloni statülerine dair olası bir ilişkinin en önemli kanıtıdır.

Resim 2. Iulius Caesar Dönemine Tarihli Parium Sikkesi

İlk harf olan "C", her iki yerleşim için de değişen siyasi statüyü yani "Colonia" kelimesini temsil etmektedir. İkinci ismin baş harfi olan "G" için ise iki farklı görüş bulunmaktadır. Bununla ilgili ilk öneriyi dile getiren Zumpth, bu harfi "Gemella" olarak yorumlanmıştır (Zumpth 1850: 378). Imhoof-Blumer de onun bu görüşüne katılmakla birlikte, epigrafik verilere bakıldığında koloni isminin "Gemella" kelimesini içermediği ve üç kelimedenden oluştuğu kanaatine varmıştır (Imhoof-Blumer 1883: 254)¹⁰. Kornemann da onun bu görüşüne katılarak, koloni ismi için yapmış olduğu öneride bu harfe ve kelimeye yer vermemiştir (Kornemann 1900: 531, No. 110)¹¹. Head ise bunun, "Gemella" kelimesinin ilk harfi olduğunu savunmuştur (Head 1910: 531).

Komşu Lampsacus'un Latince lejantlı sikkelerindeki "CGIL" kısaltmasından hareketle Grant, bu koloninin Iulius Caesar tarafından "Colonia Gemella/Gemina Iulia Lampsacena" ismi ile kurulduğu varsayımında bulunmuş ve bu koloni ile Parium arasındaki mutlak isim benzerliği üzerinde durmuştur. Ona göre iki koloni arasındaki ilişkinin en önemli işareti, "G" harfinden ileri gelmektedir. Bu yüzden, harf için önerisi, "ikiz" anlamına gelen "Gemella" ya da "kardeş" anlamına gelen "Gemina" kelimesi idi ve her iki kelime de bahsi geçen kolonilerin

⁸ M.Ö. 89-73 yılları arasındaki ilk Mithradates Savaşları sırasında Aleksandreia Troas, Parion, Lampsakos ve İlion konumları sebebi ile bağımsızlık elde etmişlerdir.

⁹ Wroth, Augustus devrine ait olduğuna kuşku ile yaklaştığı üç adet sikke üzerinde, ön yüzdeki lejantları "CGPI" olarak kaydetmiştir. BMC Mysia, s. 102, No. 77-79; Aynı yayının Augustus, Nerva ve Traianus devri sikke örneklerinde ise bu lejant "CGIP" olarak belirtilir. BMC Mysia, s. 102, No. 80-82; 103, No. 84-85; 104, No. 94-95.

¹⁰ Imhoof-Blumer, bu görüşü için, Le Bas ve Waddington'un 1870 yılında tekrar basılan, "Voyage Archéologique en Grèce et en Asia Mineure, III: Inscriptions Grecques et Latines Recueillies en Asia Mineure", yayının 1746-1749 numaralı yazıtlarına atıfta bulunur.

¹¹ Kornemann, koloni isminin Colonia Iulia Pariana olması gerektiğini belirtir.

aynı devirde kurulmuş olduklarını kanıtlamaktaydı (Grant 1969²: 247). Dahası, Grant'a göre bu harf, her iki koloninin de iki lejyon tarafından kolonize edildiğine işaret etmekteydi (Grant 1969²: 247). Ancak, Vittinghoff (Vittinghoff 1952: 88, dipnot 1) ve Esch'in belirttiği üzere (Esch 2008: 209, dipnot 71), bu kelime, koloninin, bir çift lejyonun askerleri tarafından kurulması durumunda yeni isme eklenmekteydi. Bunun yanı sıra Vittinghoff, Iulius Caesar'ın kurduğu "Gemella" ismini taşıyan başka bir koloninin bulunmadığını ve bu türden uygulamaların sadece Augustus devrinde görüldüğünü belirtmiştir¹² (Vittinghoff 1952: 14, 88, dipnot 1). Broughton ise "Gemella" kelimesiyle, bir yerleşimin iki ayrı yerleşime bölünmüş olduğunun ya da Augustus tarafından koloniye yeni kolonistlerin eklendiğinin ifade edilmek istenmiş olabileceği varsayımında bulunmuştur (Broughton 1938: 582, dipnot 23). Augustus devrine tarihli iki koloni sikkesinden¹³ yola çıkan Keleş, Lampsacus ve Parium'un bu dönemde koloni statüsünün yenilendiği ve bu yüzden her iki koloninin ismine "Gemella" kelimesinin eklendiği varsayımında bulunur (Keleş 2013: 195; Keleş 2017: 455). Çelikbaş'a göre iki koloni isminde ortak olan "G" harfi, "Gemella" kelimesinin ilk harfini temsil etmekteydi ve ayrıca sonraki süreçte iki koloninin birleştirildiği anlamına gelebilirdi (Çelikbaş 2010: 48). Ancak bu noktada, mevcut veriler ile Çelikbaş'ın önerisini destekleyecek herhangi bir kanıtın olmadığını belirtmek gerekir. Yine, Lampsacus ile Parium arasındaki isim ilişkisine değinen Esch, iki koloni için ortak olan "G" harfinin Lampsacus'taki kullanımında "Genetiva" kelimesini öngörür. Esch'e göre Parium için kullanılan "G" harfi ise "Gemella" kelimesini yansıtırsa da bundan, iki koloninin kardeş olduğu anlamı çıkarılmamalıdır (Esch 2008: 209, dipnot 71).

Resim 3. Nerva Dönemine Tarihli Parium Sikkesi

Sikkeler üzerinde belirtilen dört harfli lejantın üçüncüsü olan "I" harfi ise Iulia isminin yani daha doğru bir ifade ile Caesar'ın ve Augustus'un mensup olduğu "Iulia" ailesinin kısaltılması olup (Keppie 2000: 125), son harf olan "P" ise açık bir şekilde Parium'un *ethnikonu* ve ilk isminden ileri gelmekteydi.

Resim 4. Caracalla Döneminden Parium Sikkesi

Resim 5. Caracalla Döneminden Parium Sikkesi

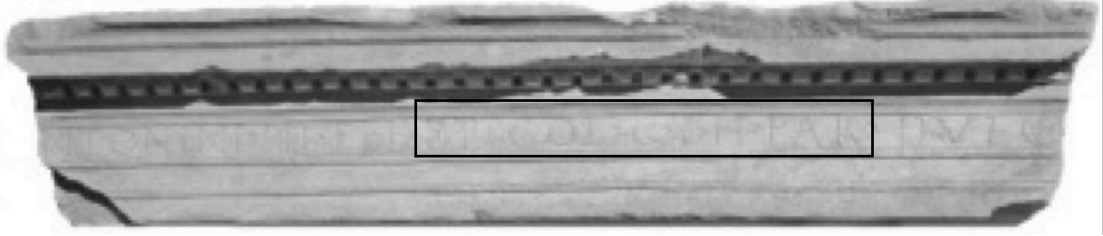

Resim 6. S. Alexander Döneminden Parium Sikkesi

¹² Vittinghoff'un bu ifadelerinden, Lampsacus'un isminde yer alan "G" harfinin, "Gemella" kelimesinin baş harfi olamayacağı ya da aksi durumda Lampsacus'un bir Caesar kolonisi değil, Augustus koloniai olduğu sonucu çıkar.

¹³ Imhoof-Blumer 1884, 255, No. 136-137; BMC Mysia, s. 102, No. 84; Grant 1969, 249, No. 2; RPC I, No. 2261-2262; Resim. 9, A-B.

Sonuç olarak, Iulius Caesar devrinden İmparator Hadrianus devrine kadar koloni sikkelerinde görülen "CGIP" harfleri (Resim 2; 3; 8, A-C), Parium'un yaklaşık altı asırdır bilinen isminin "Colonia Gemella/Gemina Iulia Pariana" olarak değiştiğini gösterir¹⁴. Hadrianus devrinden itibaren, kolonide darp edilen sikkelerin ön yüzlerinde ise artık "C.G.I.H.P", "C.G.I.H.PA" ve "C.G.I.H.PAR" lejantlarına rastlanır (Resim 4-6).

Resim 7. Parium Tiyatrosundan Yazıtlı Blok

Koloni sikkelerinin yanı sıra Parium'da saptanmış olan üç arşitrav bloğu üzerinde kısmen korunan Latince bir yazıt (Sayar 2016: 201-207), Hadrianus döneminde değişen koloni ismine dair diğer bir kanıtı teşkil eder. M.S. 2. yüzyılın son çeyreğine tarihli bu yazıtın¹⁵ ilk bloğu üzerinde yer alan "A]ntonini pii fel(icis) et col(oniae) G(emellae) I(uliae) H(adrianae) Par(ianae)" ifadesi görüldüğü üzere, Hadrianus dönemi ile sikkeler üzerinde yer almaya başlayan ve yeni koloni isminin baş harfleri ile oluşturulan lejantlar ile aynıdır (Sayar 2016: 204; Resim 7). Sikkeler ve epigrafik verilerde geçen bu ifadeler, koloni isminin İmparator Hadrianus döneminde değiştirildiğini ve bundan böyle "Colonia Gemella/Gemina Iulia Hadriana Pariana" olarak anıldığını göstermektedir¹⁶.

Roma Kolonizasyonunun Parium'daki Siyasi Yansımaları

M.Ö. 1. yüzyılın ikinci yarısına gelindiğinde Parium'da siyasi anlamda bir dizi değişim gözlemlenir. Yerleşim için bu yeni dönemin yani köklü bir Grek polisinden Roma kolonisine dönüşümün ilk kanıtlarını, Latince lejantlı koloni sikkeleri oluşturur.

Resim 8. Praefericulum Betimli Parium Sikkeleri

Bir önceki bölümde değinildiği üzere M.Ö. 46/45 yılına tarihlendirilen ilk koloni darpları, Parium'a verilen yeni isim ile Roma koloni statüsünün izlerini üzerlerinde barındırmaktaydı. Bunların ön yüzlerinde, başında *stephane* bulunan sağa dönük kadın başı ile "C G I P"

¹⁴ Imhoof-Blumer 1883, 254; Head 1910, 531; Robert-Robert 1950, 89; Magie 1950, 1268, No. 34; Vittinghoff 1952, 130, dipnot 7; Bowersock 1965, 63; Grant 1969, 248; Bernhardt 1971, 164; Galsterer-Kröll 1972, 131, No. 422; Frisch 1983, 74; Esch 2008, 209; Römhild 2011, 159, 168-169; Jefremov 2013, 289.

¹⁵ Yazıt metni, 1 nolu blokta: A]ntonini pii fel(icis) et col(oniae) G(emellae) I(uliae) H(adrianae) Par(ianae) DVLCI / 2 nolu blokta: Euhelipistis pro munera quin[quenn-] / 3 nolu blokta: Alium cum omni cultu d(e) s(ua) p(ecunia) f(icit) şeklindedir ve Sayar tarafından "[-----] A]ntoninus Pius Felix ve Gemella Iulia Hadriana Pariana kolonisinin selameti için Euhelipistis beş yılda bir yapılan munera (gladyatör dövüşleri) için (bu eseri) tüm süsleriyle birlikte kendi parasıyla yaptırdı" olarak tercüme edilmiştir. Sayar 2016: 204.

¹⁶ Imhoof-Blumer 1883, 254; CIL III 374; Robert-Robert 1950, 87; BMC Mysia, s. 102, No. 83; Frisch 1983, 74; Römhild 2011, 171, dipnot 71; RPC III, s. 185; Filges 2016: 39; Keleş 2017, 455.

harfleri; arka yüzlerde *praefericulum*¹⁷ ile "MVC PIC III I D D D" lejantı okunabilmektedir (Imhoof-Blumer 1884: 251, No. 128; BMC Mysia, s. 102, No. 77; Grant 1969: 248, No. 1; RPC I, No. 2253-2254; Resim 8, A-B). Aynı tipteki sikkelerin bir diğer örneğinde ise arka yüzlerde sadece "D D" kısaltması yer almaktadır (Imhoof-Blumer 1884: 251, No. 121; BMC Mysia, s. 102, No. 80-82; RPC I, No. 2259; Resim 8, C).

Darpların ön yüzlerinde yer alan harfler hiç kuşkusuz, koloni isminin baş harflerini temsil ederken, arka yüzde lejantlarında geçmekte olan "III(viri) I(ure) D(icundo) D(ecurionum) D(ecreto)" ifadeleri ise Parium'daki yeni siyasi yapılanmanın en erken kanıtlarıdır. *III(viri)*, Roma kolonilerde sıklıkla görüldüğü üzere, koloninin en yüksek mevkisinde yer alan magistratlar idi. *III(viri) Iure Dicundo* ise en yüksek adli magistratlardı. Bu kişilerin başlıca görevi, yargının kontrolü ve idaresi sağlamak ve koloni toplantılarına, meclis ve kurullarını başkanlık etmektir (Kornemann 1900: 586; Liebenam 1905: 1804-1805; Wesener 1963: 851).

İlk iki sikkenin arka yüzündeki son iki harf olan "D D" kısaltması (Resim 8, A-B) ile üçüncü sikkenin yine arka yüzünde, *praefericulum* betiminin her iki yanında görülen "D D" kısaltması (Resim 8, C), "Decurionum Decreto" ifadesinin baş harflerini temsil etmektedir. Genellikle Latince yazıtlarda ve sikkeler üzerinde "D D" kısaltmasıyla belirtilen *Decurionum Decreto* ifadesi, koloni meclis üyeleri tarafından alınan kararları belirlemek için kullanılırdı (Sandys 1919: 228; Cooley 2012: 10). Dolayısıyla, bu iki harf, koloni statüsüyle birlikte yeni bir koloni meclisi yani *ordo decurionum* ve Parium sakinleri arasında bu meclise üye olan bir sınıfın var olduğunu kanıtlamaktadır.

Mionnet tarafından Parium'a atfedilen Caesar devri darplarından biri üzerinde ön yüzde defne çelenkli sağa dönük Caesar başı ile "C. A. . I. A. F. C. I. D. C. IVL. T. . ." lejantı; arka yüzde koloni sınırlarının belirlenmesinin temsili olan saban sürme betimi ve "II.VIR QVINQ." ile "D D" kısaltması bulunmaktadır (Mionnet 1830: 394, No. 700). Aynı tipin bir başka örneğinde ise ön yüzdeki lejant "C. ARRI. MAF. Q. I. O. C. IVL. TANC. " şeklinde okunabilmiştir (Mionnet 1830: 394, No. 701). Mionnet'in ilk örnekte okuyamadığı ve bu yüzden eksik bıraktığı ön yüz lejantını, Cohen, onun yayınlamış olduğu bir sonraki sikkeden hareketle "C. ARRI. A. F. C. I. D. C. IVL. TANC." olarak tamamlamıştır (Cohen 1880: 20, No. 63). Magoffin ise onların bu değerlendirmelerinden bazı çıkarımlarda bulunmuştur. Ön yüz lejantlarındaki isimleri Caius Arrius ve Caius Iulius Tanc [...] olarak belirleyen Magoffin, arka yüz betimlerinde geçen "II.VIR QVINQ" kısaltmasını *duumviri quinquennales* olarak yorumlamıştır. Bu darplar üzerinde her ne kadar koloninin ismi belirtilmese de ona göre bu kişiler, Parium'da *duumviri quinquennales* olarak görevde kalmışlardı (Magoffin 1913: 22, 41). Aslında yıllık olarak seçim yolu ile göreve getirilen *duumviri*, bazı durumlarda beş yıl görevde kalmakta ve onların bu görev süreleri *duumviri quinquennales* olarak adlandırılmaktaydı (Smith 1846: 129; Marquardt 1873: 486; Kornemann 1900: 586; Liebenam 1905: 1804-1805; Wesener 1963: 851; Stevenson et al. 1969: 676; Frisch 1983: 20). Bu magistratların görevleri arasında *census* başta gelirdi. Bu, bir kez, yurttaşların listelerini ve koloni meclisi seçiminin düzenlenmesi ve finansal işlemlerin denetimleri gibi önemli hususları kapsardı (Marquardt 1873: 487).

Latince lejantlı ilk darplar, *duumviri quinquennales* görevinin yanı sıra farklı memuriyetlerden izler taşır. Bu darplardan ilki üzerinde, ön yüzlerde, başında *stephane* bulunan sağa dönük kadın başı ile "C G I P" harfleri, arka yüzlerde *praefericulum* ile "C

¹⁷ Roma *augur*larının ve rahiplerinin *libasyon* için kullandıkları, tek kulplu metal testi *praefericulum*, "Pontificalia Signa" yani "Rahiplik Sembolleri" arasında yer almaktaydı. Stevenson et al. 1969, 641, 648.

MATVINVS T ANICIVS AED¹⁸" ya da "C MATVINO T ANICIO AED¹⁹" (Resim 2) lejantları okunabilmektedir. Aynı devre ait olan başka bir sikke tipini koloni sınırlarının çizilişini sembolize eden darplar oluştururken, bunların ön yüzünde saban betimi ile altında mısır başağı; arka yüzde ise üç satır şeklinde "T ANTICO C MATVINO AED²⁰" ya da "C MATVINO T ANTICO AED²¹" lejantları bulunmaktadır.

Bu koloni sikkelerindeki lejantlar, açık bir şekilde ilk kuşak kolonistlerden ikisinin, aynı görevi üstlendiğini kanıtlamaktadır. C. Matuinus ve T. Anicius isimli bu kişilerden sonra gelen "AED" kısaltması, onların, henüz kurulan kolonide tapınak ve kamu yapıları ile çarşı pazardan sorumlu olan *aedilis* (Howatson 2013: 4) görevine getirildiklerini göstermektedir (Katsari-Mitchell 2008: 238-239).

Resim 9. Saban Süren Rahip Betimli Parium Sikkeleri

Augustus devrine tarihli koloni darplarında da Parium'daki yeni siyasi yapılanmanın izlerine rastlanır. Bu sikkelerin ön yüzlerinde Augustus'un sağa dönük başı ile "C G I P" harfleri; arka yüzlerde ise iki öküz tarafından çekilen sabanı süren rahip betimi ile "M BARBAT[MN ACILIO IIVIR" lejantı bulunmaktadır (Imhoof-Blumer 1884: 255, No. 136; RPC I, No. 2261). Aynı tipin bir başka örneğinde ise ön yüzlerde yine sağa dönük Augustus başı ile "M BARBATIO MN ACILIO IIVIR C G I P" lejantı; arka yüzde iki öküzün çektiği sabanı süren rahip ile iki satır şeklinde "P VIBIO SAC CAES" ve "Q BARBA PRAEF PRO IIVIR" lejantları okunabilmektedir (Imhoof-Blumer 1884: 255, No. 137; BMC Mysia, s. 102, No. 84; Grant 1969: 249, No. 2; RPC I, No. 2262; Resim 9, A-B). Her iki sikkenin arka yüzünde yer alan saban süren rahip betimleri²², açık bir şekilde koloni kuruluşunu sembolize etmektedir²³ (Lenger 2008: 255; Filges 2010: 137, dipnot 31; Filges 2016: 65, 359).

Darplar üzerindeki Latince lejantlardan, P. Vibius ve Q. Barbatius isimlerine ulaşılır. Bu kişiler hiç kuşkusuz koloniye yerleştirilen İtali kökenli -belki de Römhild'in söylediği gibi, koloni kurucuları (Römhild 2011: 169)- göçmenlerdi. Onların kolonideki görevleri ise isimlerini takiben açık bir şekilde belirtilmişti; *praefecti pro Ilviri*. Bu üst düzey memuriyet, kolonideki en yüksek idari mevkii idi. *Praefectus* magistratları, Roma'da askeri ya da idari hizmetten ve özellikle taşra yerleşimlerinde adli işlerin idaresinden sorumlu kişilerdi (Howatson 2013: 775)²⁴. Aynı zamanda bunlar, seçilmiş olan *duumvir*lerden bir tanesi yetersiz kaldığında *duumvirlik* görevini devralmaktaydı (Cavedoni 1838: 143, dipnot 144). Lejanttaki ikinci kelime olan "pro"

¹⁸ Imhoof-Blumer 1884, 251, No. 123; Grant 1969, 248, No. 2; RPC I, No. 2255.

¹⁹ Imhoof-Blumer 1884, 251, No. 122; RPC I, No. 2256.

²⁰ Imhoof-Blumer 1884, 251, No. 124; RPC I, No. 2257.

²¹ Imhoof-Blumer 1884, 251, No. 125; RPC I, No. 2258.

²² Lenger, "Parium o Filippi? A Proposito di una Discussa Attribuzione" isimli çalışmasında, Roman Provincial Coinage (RPC) isimli yayının 1. cildinde, saban süren rahip betimi taşıyan ve "bilinmeyen (Philippi?)" olarak belirtilen, 1656-1660 numaralı sikkelerin, başta Parium olmak üzere Assus ve Ilium'da bulunan örneklerle benzerlik gösterdiğini ifade ederken, bunların Makedonya'daki veya belki de Philippi'deki bir darphanede, lejantsız olarak üretilen ve dolaşımda olan darplardan bazıları olabileceği varsayımında bulunur.

²³ Augustus döneminden itibaren koloni sikkelerinde sıklıkla karşılaşılan tiplerden biri olan saban süren rahip betimleri, İmparator Traianus Decius (M.S. 249-251) dönemine kadar varlığını sürdürmüştür. Filges 2016, 359.

²⁴ İmparatorluk devrinde atlı sınıfa mensup kişilerden seçilerek, daha yüksek bir yetkili tarafından göreve getirilirdi.

ise Sestini'ye göre "Provinciae" kelimesinin kısaltması olmalıydı (Sestini 1817: 63). Son kelime ise hiç kuşkusuz *duumvirlik* makamının sikkeler üzerindeki temsiliydi.

Lejantı bütünüyle değerlendiren Cavedoni, onu, kolonilerdeki *duumvirlik* görevi için her zaman seçim yoluna gidilmediğinin somut bir kanıtı olarak görmüştür (Cavedoni 1838: 143, dipnot 144). Dolayısıyla, P. Vibius ve Q. Barbatius, bu *duumvirlik* görevini üst karar mercilerin tasarrufu ile halihazırda görev yapmakta olan kişi ya da kişilerden almış olmalıdır. Katsari ve Mitchell, bu ifade ile Iulius Caesar dönemine ait olan örnekteki *IIIvir* yani *quattorviri* ifadesini²⁵ birlikte değerlendirmiş ve bunu, "koloninin idari yapılanmasındaki bir değişim olarak" yorumlamıştır. Daha açık bir biçimde, Iulius Caesar döneminde koloni yönetiminin başında *quattorviri* varken, Augustus dönemi ile dört kişiden oluşan idari yapıdan, *duumviri* yani iki kişinin söz sahibi olduğu yönetim düzenine geçilmiş olmalıdır (Katsari-Mitchell 2008: 239). Bahsi geçen sikkeler üzerindeki lejantlardan P. Vibius'un bir *sacerdos Caesaris* görevini de üstlenmiş olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bu lejantlar, onun, hem politik hem de dini açıdan koloninin en önemli misyonlarını üstlenen kişisi olduğunu kanıtlamaktadır. Ancak sikkeler üzerindeki bu lejanttan, *sacerdos Caesaris* memuriyetinin, *Divus Iulius* veya *Augustus* rahipliği ile ilgili olduğunu söyleyebilmek güçtür.

Bahsi geçen sikkeler üzerindeki lejantlardan edinilen diğer isimler ise M. Acilius ve M. Barbatius idi. Römhild'e göre M. Acilius, Caesar devri *legat*larından ve Sicilya Eyaleti'nin *Proconsulü* olan M. Acilius Caninus'un aile fertlerinden biri ile ilişkili olmalıydı. M. Barbatius ise muhtemelen, Antonius'un M.Ö. 41 yılı *quaestor pro proetore* görevini üstlenen M. Barbatius Pollio ile aynı kişi ya da en azından onunla akrabalık bağı olan kişi idi²⁶.

Parium'da bulunmuş olan iki farklı Grekçe yazıt, içerik olarak yerleşimdeki balıkçılar loncasının varlığını kanıtlamaktadır²⁷. Ancak her ikisinde geçmekte olan ortak ifadeler, koloninin ilk dönemlerinden izler taşımasıyla, yazıtları daha önemli kılar. Bunlar, Robert'in değindiği üzere yazıtlarda geçen "ἐπί ἱερέως (veya ἱερεῖ) Καίσαρος" ifadeleridir (Robert-Robert 1950: 81-82, 89-90) ve koloni kurucusu olarak Caesar'ın ya da Augustus'un bir rahibine işaret eder (Robert-Robert 1950: 91). Nümismatik verilerden yola çıkarak Augustus devri sikkelerindeki rahip betimi yanında "P. Vibio sac(erdote) Cae(saris)" lejantının bulunması²⁸, Robert (Robert-Robert 1950: 91) ve Grant'ın (Grant 1969: 249) dikkatini çekmekle kalmamış, onların, Parium'un Caesar devrinde Roma kolonisine dönüştüğü şeklindeki düşüncelerini de güçlendirmiştir. Ancak Frisch'in ifade ettiği gibi bu sikke üzerindeki "sacerdos Caesaris" ifadesi Augustus'un bir rahibi de olabilirdi (Frisch 1983: 75). Zira özellikle Augustus devri sikkelerinde bu lejant ile karşılaşılmaktadır (Resim 9, A-B). Koloninin kuruluşu ve sınırlarının rahip ya da kolonistler tarafından bir saban ile belirlenişi işleminin sikkeler üzerine yansması da mevcut örnekler ile Augustus'u işaret eder.

Burnett, Armandry ve Ripollès'in yapmış oldukları, Roman Provincial Coinage (RPC) isimli ortak yayınlarında, koloni sınırlarının belirlenişini temsil eden Augustus devrine tarihli sikkelerin, Roma kolonisi Parium'un yeniden kuruluşu ya da daha doğru bir ifade ile koloni statüsünün

²⁵ Imhoof-Blumer 1884, 251, No. 128; BMC Mysia, s. 102, No. 77; Grant 1969, 248, No. 1; RPC I, No. 2253-2254.

²⁶ Römhild 2011, 169, dipnot 56. Römhild, M. Acilius Caninus için PIR² A 54 ve M. Barbatius PIR² B 50 yayınlarını referans göstermektedir.

²⁷ IGR I 817; CIG II 3654b; Robert-Robert 1950, 80-97; Frisch 1983, 10-15, No. 5-6.; Zahrnt 1988, 249; Lytle 2006, 68-74; Harland 2014, 105.

²⁸ Imhoof-Blumer 1884, 255, No. 137; SNG v. Aulock No. 1332; BMC Mysia, s. 103, No. 84; Grant 1969, 249, No. 2; SNG Tüb. 4, No. 2337; RPC I, No. 2262; SNG France 5, Mysia, No. 1432-1433; Katsari-Mitchell 2008, 239.

yenilenmesi anısına darp edilmiş olabileceği varsayımında bulunmuşlardır (RPC I, s. 384). Aynı görüşü destekleyen Keleş ve Çelikbaş da M. Barbatius ile M. Acilius'un *duumvir* olarak belirtildiği darpları²⁹ bunun bir kanıtı olarak değerlendirmektedir (Keleş 2013: 195; Keleş-Çelikbaş 2014: 80; Keleş 2017: 455).

Daha önce bahsedilmiş olan muhtemel *duumvirlik* değişikliği de koloni statüsünün yenilenmesi ile doğrudan ilişkili olmalıydı. Troas'ta yer alan diğer kolonilerin Augustus devri ve hemen öncesindeki siyasi durumları da aslında Parium'daki koloni statüsünün yenilenme ihtimalini güçlendirmektedir. Belki de Vittinghoff (Vittinghoff 1952: 130), Sartre (Sartre 2001: 112-113) ve Laffi'nin (Laffi 2004: 239) savunduğu gibi, koloni, Iulius Caesar tarafından planlanmış ve temelleri atılmış; sonraki süreçte ise Augustus tarafından kurulmuş olabilirdi. Çünkü, bu dönemde, Parium ile aynı yıllarda koloni olan Lampsacus, bu statüyü yitirmiş; Alexandria Troas ise olasılıkla bu devirde bir Roma kolonisine dönüştürülmüştü. Görünen o ki Augustus devrinde birbirine komşu olan bu üç koloni için Roma'nın çıkarları doğrultusunda bazı önemli siyasi hamleler yapılmıştı.

Augustus devrindeki koloni statüsünün olası yenilenme süreci her ne kadar mevcut idari yapıyı etkilemiş gibi görünse de Iulius Caesar devrinden bilinen bazı memuriyetlerin halen varlığını sürdürdüğü anlaşılmaktadır. Bunlardan biri olan *duumviri quinquennales* memuriyeti, M.S. 103 yılından sonraki bir tarihe ait olduğu öngörülen Latince bir yazıtta, şu şekilde kaydedilmiştir (CIL III 376; Frisch 1983: 20, No. 14);

[Imp. Nervae Tra]jiani Caesaris
[Aug. Germanici] Dacici optimi
[principi]s item divi T.
[quinq]uennaliciis
[] dec. dec.
[] iulius

Yazıtın 4. satırında geçen "quinq]uennaliciis" ifadesi ve hemen öncesindeki günümüze ulaşamayan bölümü, olasılıkla ismi belirlenemeyen bir *duumviri quinquennales* magistratını belirtmekteydi.

Bir önceki bölümde belirtildiği üzere İmparator Hadrianus döneminden itibaren Parium'un koloni sikkelerinde ve yazıtlarda, koloni ismine yeni bir harfin eklendiği görülmektedir. Koloni ismini temsil ettikleri bilinen bu harfler arasına giren "H" harfi, açık bir şekilde Hadrianus devrinde koloniye, imparatorun isminin dâhil edildiğini kanıtlamaktadır. Parium ve çevresinde bulunmuş olan M.S. 129 yılı sonrasına tarihli 3 Latince yazıt, bu yeni isim değişikliğinin sebebinin yansıtan en önemli kanıtlardır. Birkaç satır farkı dışında, ortak olduğu anlaşılan yazıt metinleri şöyledir;

²⁹ Imhoof-Blumer 1884, 255, No. 136-137; BMC Mysia, s. 102, No. 84; Grant 1969, 249, No. 2; RPC I, No. 2261-2262.

Yazıt 1 ³⁰	Yazıt 2 ³¹	Yazıt 3 ³²
Imp(eratori)	Imp(eratori)	Imp(eratori)
Traiano	Caesari	C[ae]sari
Hadriano	Traiano	Traiano
Caesari	Hadriano	Hadriano
Aug(usto)	Augusto Iovi	Aug(usto)
Iovi	Olympio	Olympio
Olympio	conditori	conditori
[c]onditori	coloniae	co[l] (oniae)
col(oniae) n(ostrae)		

İmparator Hadrianus'un onurlandırıldığı tüm bu yazıtlarda ilk bakışta tek bir kelime dikkati çekmektedir. Bu, ilk yazıtın 8. ve diğer yazıtların 7. satırında geçen "conditori" kelimesidir ve açık bir "kurucu" anlamına gelir. Kelimeyi "kolonimizin" ve "koloninin" ifadeleri takip eder. Priapus'ta bulunmuş olan başka bir yazıt da bu üç epigrafik kanıt ile aynı nitelikte olup metni şu şekildedir (Le Bas-Waddington 1870: 434, No. 1750; Robert-Robert 1950: 87, dipnot 3; 88, dipnot 1);

Imp
Caesari
Traiano
Hadriano
Avg. Iovi
Olympio
Col

Yazıt, nitelik ve içeriği ile Parium'da bulunan örneklerle uygunluk gösterse de son satırda geçen "Col" kısaltması ile diğerlerinden ayrılır. Bu ifade, yazıtın kopya edilişi sırasındaki bir hatadan kaynaklanmış olabileceğini akla getirir. "Coloniae" kelimesinin kısaltması olmalıdır ve bu sebepten ötürü Priapus'tan³³ ziyade Parium'a atfedilmelidir.

Frisch, tüm bu yazıtlarda geçen Hadrianus'un "Iovi Olympio" yani "Juppiter Olympius" unvanının, imparatora, M.S. 129 yılında Atina'da Olympieion'un tamamlanmasından sonra verildiğini belirtmektedir (Frisch 1983: 15). Dolayısıyla bu, Parium'a atfedilen yazıtların M.S. 129 yılı sonrasına ait olduğu anlamına gelir. İmparatorun doğu seyahatleri sırasında Atina'da aldığı bu unvanı takiben Anadolu'ya geçtiği bilinmektedir. M.S. 129 yılında Anadolu

³⁰ Taşlıkılıoğlu 1971, 201, No. 2. Taşlıkılıoğlu yazıtı şu şekilde Türkçe'ye tercüme etmiştir; Kolonimiz, (bu anıtı) kurucumuz Olympos Jupiter'ine eşit olan İmparator Traianus Hadrianus Kaesar Augustus için (yaptırdı); Frisch 1983, 15, No. 7. Frisch'in Almanca'ya tercüme ettiği yazıtın Türkçesi ise, "Kolonimizin kurucusu olan İmparator Traianus Hadrianus Kaesar Augustus Olympos Jupiter için", şeklindedir; Højte 2005, 454-455, No. 351.

³¹ Le Bas-Waddington 1870, 433, No. 1746; CIL III No. 374; Dessau 320; Smallwood 1966, No. 491; Frisch 1983, 16, No. 8; Højte 2005, 455, No. 352.

³² CIL III Supp. 2 No. 13669; Legrand 1893, 549, No. 45; Robert-Robert 1950, 88, No. 1; Frisch 1983, 17, No. 9; Boatwright 2000, 37, dipnot 5; Højte 2005, 455, No. 353.

³³ Bu yazıtın Priapus'ta kurulmuş olan bir Roma kolonisine işaret etme olasılığını göz önünde bulunduran Robert ve Robert, Roma dönemi kent sikkelerinin böylesi bir varsayımı desteklemediğini belirtmiştir. Ancak bunun yanında, yerleşimin Parium ile oldukça yakın konumda olması sebebi ile Parium'un koloni isminde geçen kardeş ya da ikiz anlamında kullanılmış olduğu düşünülen "G" harfinin, Priapus'a atıfta bulunabileceği de Robert ve Robert tarafından ifade edilmiştir (Robert-Robert 1950: 87, dipnot 3). Ancak bu noktada, Robert-Robert'in belirttiği gibi, mevcut antik kaynaklar, epigrafik ve arkeolojik verilerden yola çıkarak Priapus'un bir Roma kolonisi olabileceği ihtimalinin bulunmadığını belirtmek gerekir.

topraklarındaki yerleşimleri ziyaret eden Hadrianus, M.S. 131-132 yıllarında Mysia bölgesine gelmiştir. Yine bu tarihlerde onun, Troas yerleşimlerinden Ilium, Alexandria Troas ve Parium'u da ziyaret ettiği düşünülür (Halfmann 1986: 191-192, 199, 204-205; Birley 1997: 164; Römhild 2011: 171, dipnot 71). Bahsi geçen bu dört epigrafik kanıt da İmparator Hadrianus'un doğu gezisinde Parium'u ziyaret etmiş olma ihtimalini güçlendirmektedir. Numismatik veriler ise olasılıkla imparatorun ziyaretini takiben, Parium'un koloni statüsünün yenilendiğini ve koloninin mevcut ismine, *Pater Patriae* olarak anılacak olan Hadrianus'un isminin "Hadriana" şeklinde eklendiğini göstermektedir (RPC III, s. 185). Kolonide darp edilen sikkeler ışığında, bu statünün en azından M.S. 3. yüzyılın üçüncü çeyreğine değin sürdürülmüş olduğu anlaşılmaktadır.

Epigrafik ve numismatik veriler ışığında genel bir değerlendirme yapmak gerekirse, Parium'daki Roma koloni statüsünün en az bir kez yenilendiği görülmektedir. *Polis*in Iulius Caesar ile başlayan Roma kolonisine dönüşüm süreci, Augustus devrinde tamamlanmış gibi görünür. Hadrianus dönemine kadar siyasi ve idari kurumlarıyla bu koloni statüsünü koruyan Parium, imparatorun ziyareti ile bağlantılı olarak isim değişikliğine gitmiş ve imparator, yazıtlarda "koloninin kurucusu" olarak onurlandırılmıştır. Dolayısıyla M.S. 2. yüzyılın ikinci çeyreği, Parium için yeni bir dönüm noktası olmuş, İmparator Hadrianus tarafından koloni, ikinci ya da belki de üçüncü kez Roma kolonisi olmuştur. Ancak, Zahrnt'ın (Zahrnt 1988: 241-242) da belirttiği gibi³⁴, diğerlerine nazaran bu koloni statüsünü, yeni bir siyasi oluşumun gerekliliğinden ziyade, Hadrianus'un Parium'u ziyareti anısına yenilenmiş olmalıdır.

Genel Değerlendirme ve Sonuç

Lampsakos ile aynı tarihlerde Roma koloni statüsü elde eden Parion, M.Ö. 8. yüzyılın sonlarında bir Grek kolonisi olarak kurulmuştur. Onun 50 km. kuzeydoğusunda yer alan Parion, komşusu gibi verimli arazilere sahip, balıkçılık faaliyetleri ile ünlenmiş olan bir liman yerleşimi idi. Siyasi açıdan ise kurumları ile bir Grek *polis*iydi. Parion'a atfedilen mevcut veriler, Lampsakos'ta olduğu gibi, yerleşimdeki köklü Grek toplum yapısında M.Ö. 1. yüzyılın ikinci yarısına kadar fark edilebilir bir değişim yaşanmadığına işaret eder. M.Ö. 1. yüzyılın ilk çeyreğinde, I. Mithradates Savaşı esnasında Roma tarafından Aleksandria Troas, Lampsakos, Parion ve Ilium'a bağımsızlık hakkı verilmiş ve bunu takiben Ilium dışında diğer üç Grek yerleşimi Roma kolonisine dönüştürülmüştür.

Parium'un, Lampsacus ile çağdaş olan Latince lejantlı koloni sikkeleri, bu siyasi değişimin en erken kanıtıdır. Bu sikkelerin ön yüzlerinde görülen "C G I P" harfleri, Roma kolonisi Parium'un yeni isminin baş harfleridir. "C" harfinin "Colonia"; "G" harfinin "*Gemina*" veya "*Gemella*"; "I" harfinin, "Iulia"; "P" harfinin ise "Pariana" kelimesinin baş harfi olduğu kabul edilir. Dolayısıyla asırlardır korunmuş olan Parium'un ismi "Colonia Gemina/Gemella Iulia Pariana" olarak değiştirilmiş olmalıdır. İmparator Hadrianus döneminden itibaren darp edilen sikkelerde ise bu ismin baş harflerinden oluşan kısaltmanın "C G I H P", "C G I H PA" veya "C G I H PAR" olarak verildiği yani koloni ismine imparatorun isminin baş harfi eklendiği görülmektedir. Bu, aynı zamanda Parium'un koloni statüsü ve isminin "Colonia Gemina/Gemella Iulia Hadriana Pariana" olarak yenilendiğini göstermektedir. Koloni ismini yansıtan Latince lejantlı bu sikkeler aynı zamanda Parium'a verilmiş olan Roma koloni statüsü ya da statülerinin ne kadar sürdüğünün de en somut kanıtlarıdır. Dolayısıyla, bu süreç,

³⁴ Zahrnt (Zahrnt 1988: 241) Iulius Caesar devrinde gerçekleşen ve belki de Augustus devri veya hemen öncesinde tekrarlanan Roma koloni statüsünün aksine, Parium'da İmparator Hadrianus devrindeki isim değişikliği ile başlayan yeni sürecin, tam olarak gerçek bir koloni kuruluşu anlamına gelemeyeceğini belirtirken, bunu, imparatorun koloniye özel bir destek vermiş veya koloninin teritoryasını genişletmiş olması ile ilişkilendirmektedir.

M.Ö. 46/45 yıllarında Iulius Caesar ile başlamış; Augustus devrinde idari yapıda birtakım değişikliklere gidilmiş olmalıdır. İmparator Hadrianus devrinde ise Parium'un statüsü yenilenmiş ve bunun en azından M.S. 3. yüzyılın üçüncü çeyreğine kadar devam etmiş olduğu anlaşılmaktadır.

Numismatik ve epigrafik kanıtlar ışığında Roma kolonizasyon sürecinin Parium'daki siyasi yansımalarına bakıldığında ise kolonide özellikle idari ve dini bir yapılanmanın olduğu anlaşılmaktadır. Iulius Caesar devrine tarihli sikkelerden biri üzerinde, arka yüzlerde yer alan "IIII (viri) I(ure) D(icundo) D(ecurionum) D(ecreto)" ifadesi, koloni meclisi ve *Ilviri Iure Dicundo* makamının varlığını kanıtlamaktadır. Yine aynı döneme ait olan bir diğer sikke üzerinde Caius Arrius ve Caius Iulius Tanc [...] isimli ilk kolonistlerin *duumviri quinquennales* olarak görev yaptıkları öğrenilmektedir. Bu görevin en azından İmparator Traianus devrine kadar sürdürülmüş olduğu Latince bir yazıttan anlaşılır. Caesar devrine tarihli bir başka sikkeden ise C. Matuinus ve T. Anicius isimli Roma yurttaşlarının, henüz kurulan Roma kolonisi Parium'da *Aedilis* görevine getirildikleri öğrenilir. Augustus devri sikkelerinden biri de yine P. Vibius ve Q. Barbatius isimli kolonistlerin, Parium'da *praefecti pro Ilviri* görevini üstlendikleri görülmektedir. Aynı darplarda geçen bir başka ifadeden anlaşıldığı üzere, P. Vibius, kolonide dini bir misyon da üstlenmiş ve "sacerdos Caesaris" olarak görev almıştır.

Kolonideki, ilk büyük idari değişim ise M.Ö. 1. yüzyılın ikinci yarısında gerçekleşmiş olmalıdır. Bu, kolonideki en yüksek magistratlık ile ilişkilidir. Iulius Caesar dönemindeki siyasi yapılanmanın en üst makamı *quattorvirate* iken, bunun Augustus döneminde *duumvirate* olarak değiştirildiği anlaşılmaktadır.

Resimler Listesi

Resim 1. Troas Yerleşimleri

Resim 2. Iulius Caesar Dönemine (M.Ö. 46/45) Tarihli Parium Sikkesi (CNG Elec. Auction 310, 219 www.cngcoins.com)

Resim 3. Nerva Dönemine (M.S. 96-98) Tarihli Parium Sikkesi (Filges 2016, 243, Abb. 412; CNG Elec. Auction 203, 284 www.cngcoins.com)

Resim 4. Caracalla Döneminden (M.S. 198-217) Parium Sikkesi (Filges 2016, 259, Abb. 470; CNG Elec. Auction 178, 77 www.cngcoins.com)

Resim 5. Caracalla Döneminden (M.S. 198-217) Parium Sikkesi (Filges 2016, 243, Abb. 415; CNG Elec. Auction 160, 178 www.cngcoins.com)

Resim 6. Severus Alexander (M.S. 222-235) Döneminden Parium Sikkesi (SNG France 5, Mysia, No. 1506; <http://www.wildwinds.com>)

Resim 7. Parium Tiyatrosundan Yazıtlı Blok (Sayar 2016, 203, Fig. 4)

Resim 8. Iulius Caesar Dönemine (M.Ö. 46/45) Tarihli, Praefericulum Betimli Parium Sikkeleri (A-B, RPC I, No. 2253-2254; C, RPC I, No. 2259)

Resim 9. Augustus Dönemine (M.Ö. 27-M.S. 14) Tarihli, Saban Süren Rahip Betimli Parium Sikkeleri (A-B, RPC I, No. 2261-2262)

Kaynaklar

Antik Kaynaklar

- Aeneas Tacticus Aeneas Tacticus, *Asclepiodotus, Onasander*. Ed. J. Henderson, 6. Baskı, Londra, 2007.
- Appianus Appianus, *Appian's Roman History*, Çev. H. White, Londra, 1912-1913.
- Herodotos Herodotos, *Herodot Tarihi*, Çev. M. Ökmen-A. Erhat, 2. Baskı, İstanbul, 1991.
- Ksenophon Ksenophon, *Hellenica II*, Çev. C. L. Brownson, 9. Baskı, Cambridge, 2004.
- Plutarkhos Plutarkhos, *Plutarch's Lives, II: Themistocles and Camillus. Aristides and Cato Major. Cimon and Lucullus*, Çev. B. Perrin, Londra, 1968.
- Polybios Polybios, *The Histories III-IV*, Çev. W.R. Paton, Cambridge, 1922.
- Sallust Sallust, *The Histories I-II*, Çev. P. McGushin, Oxford, 1992-1994.
- Strabon Strabon, *Antik Anadolu Coğrafyası (Kitap XII-XIII-XIV)*, Çev. A. Pekman, İstanbul, 2012.

Modern Kaynaklar

- Avram 2004: Avram, A., "The Propontic Coast of Asia Minor", In *An Inventory of Archaic and Classical Poleis*, Ed. M. H. Hansen, T. H. Nielsen, Oxford, 2004, 974-999.
- Atlan 2014: Atlan, S., *Roma Tarihinin Ana Hatları: Cumhuriyet Devri*, C. 1, Ankara, 2014.
- Başaran 2008: Başaran, C., "Parion'dan Persia'ya Yol Gider", In *Euergetes: Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu'na 65. Yaş Armağanı*, C. 1, Ed. İ. Delemen, S. Çokay-Kepçe, A. Özdizbay, Ö. Turak, İstanbul, 2008, 133-137.
- Başaran 2012: Başaran, C., "Parion Antik Kenti", *Aşklar, Savaşlar, Kahramanlar ve Çanakkale*, Ed. F. Özdem, İstanbul, 2012, 297-314.
- Bernhardt 1971: Bernhardt, R., *Imperium und Eleutheria: die Römische Politik gegenüber den freien Städten des Griechischen Ostens*, Hamburg, 1971.
- Birley 1997: Birley, A. R., *Hadrian: The Restless Emperor*, New York, 1997.
- BMC Mysia BMC Mysia, Wroth, Warwick, William, *Catalogue of The Greek Coins of Mysia*, Bologna, 1964.
- Boatwright 2000: Boatwright, M. T., *Hadrian and the Cities of Roman Empire*, Princeton ve Oxford, 2000.
- Bowersock 1965: Bowersock, G. W., *Augustus and the Greek World*, Londra, 1965.
- Broughton 1938: Broughton, T. R. S., "Roman Asia", In *An Economic Survey of Ancient Rome*, S. 4, Ed. T. Frank, New York, 1938, 503-903.
- Cavedoni 1838: Cavedoni, C., *Spicilegio Numismatico, o sia Osservazioni sopra le Monete Antiche di città Popoli e re*, Modena, 1838.

- Christol-Drew Bear 1997: Christol, M.-Drew Bear, T., "Asia", *DNP*, C. 2, 1997, 78-79.
- CIG 2* *Corpus Inscriptionum Graecarum*, Ed. A. Boeckh, C. 2, Berolini, 1843.
- CIL 3* *Corpus Inscriptionum latinarum: Inscriptiones Asiae, provinciarum Europae Graecarum, Illyrici Latinae*, Ed. T. Mommsen, S. 3, C. 1-4, Berolini, 1873.
- CIL 3 Supplementum* *Corpus Inscriptionum latinarum: Inscriptionum Orientis et Illyrici Latinarum, Supplementum*, Ed. T. Mommsen, O. Hirschfeld, A. Domaszewski, S. 3, C. 2, Berolini, Apud Georgium Reimerum, 1902.
- Cohen 1880: Cohen, H., *Description Historique des Monnaies Frappées sous l'Empire Romain*, C. 1, Paris, 1880.
- Cooley 2012: Cooley, A. E., *The Cambridge Manual of Latin Epigraphy*, Cambridge, 2012.
- Çelikbaş 2010: Çelikbaş, E., *Parion Roma Kolonizasyon Sikkeleri*, Atatürk Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, 2010.
- Demircioğlu 2011: Demircioğlu, H., *Roma Tarihi: Cumhuriyet*, C. 1, 5. Baskı, Ankara, 2011.
- Dessau 1892: Dessau, H., *Inscriptiones Latinae Selectae*, C. 1, Berlin, 1892.
- Dimitriev 2005: Dimitriev, S., *City Government in Hellenistic and Roman Asia Minor*, Oxford, 2005.
- Esch 2008: Esch, T., "Zur Frage der Sogenannten Doppelgemeinden. Die Caesarische und Augusteische Kolonisation in Kleinasien", *Vom Euphrat bis zum Bosporus, Kleinasien in der Antike, Festschrift für Elmar Schwertheim zum 65. Geburtstag. AMS*, C. 1, S. 65, Ed. E. Winter, 2008, 199-216.
- Filges 2010: Filges, A., "Lebensorte in der Fremde: Versuch einer Bewertung der Römisch-Kleinasiatischen Kolonien von Caesar bis Diokletian", *Militärsiedlungen und Territorialherrschaft in der Antike: Topoi-Berliner Studien der Alten Welt*, S. 3, Ed. F. Daubner, 2010, 131-154.
- Filges 2016: Filges, A., *Münzbild und Gemeinschaft: Die Prägungen der Römischen Kolonien in Kleinasien*, Frankfurter Archäologische Schriften, S. 29, Bonn, 2016.
- Frisch 1983: Frisch, P., *Die Inschriften von Parion*, Inschriften Griechischer Städte aus Kleinasien, S. 25, Bonn, 1983.
- Galsterer-Kröll 1972: Galsterer-Kröll, B., "Untersuchungen zu den Beinamen der Städte des Imperium Romanum", *Epigraphische Studien* 9, 1972, 44-145.
- Grant 1969: Grant, M., *From Imperium to Auctoritas: A Historical Study of Aes Coinage in the Roman Empire 49 B.C.-A.D. 14*, 2. Baskı, Londra, 1969.

- Halfmann 1986: Halfmann, H., *Itinera Principum: Geschichte und Typologie der Kaiserreisen im Römischen Reich*, Heidelberger Althistorische Beiträge und Epigraphische Studien, C. 2, Stuttgart, 1986.
- Hansen 1971: Hansen, E. V., *The Attalids of Pergamon*, New York, 1971.
- Harland 2014: Harland, P. A., *Greco-Roman Associations: Texts, Translations, and Commentary, II. North Coast of Black Sea, Asia Minor*, Berlin, 2014.
- Head 1910: Head, B. V., *Historia Numorum: A Manual of Greek Numismatics*, Oxford, 1910.
- Højte 2005: Højte, J. M., *Roman Imperial Statue Bases from Augustus to Commodus*, Aarhus, 2005.
- Howatson 2013: Howatson, M. C., *Oxford Antikçağ Sözlüğü*, Çev. F. Ersöz, İstanbul, 2013.
- IGR 1 *Inscriptiones Graecae ad res Romanas Pertinentes Avctoritate et Impensis Adademiae Inscriptionvm et Litterarvm Hymaniorvm Collectae et Editae*, Ed. R. Cagnat, Paris, 1901.
- Imhoof-Blumer 1883: Imhoof-Blumer, F., *Monnaies Grecques*, Johannes Müller, Amsterdam, 1883.
- Imhoof-Blumer 1884: Imhoof-Blumer, F., “Griechische Münzen aus dem Museum in Klagenfurt und anderen Sammlungen”, *NZ 16*, 1884, 227-300.
- Jones 1940: Jones, A. M. H., *The Greek City from Alexander to Justinian*, Oxford, 1940.
- Jefremov 2013: Jefremov, N.V., “Colonia Iulia Felix Sinopensis”, *Ancient World and Archaeology 16*, 2013, 282-308.
- Katsari-Mitchell 2008: Katsari, C.-Mitchell, S., “The Roman Colonies of Greece and Asia Minor. Questions of State and Civic Identity”, *Athenaeum 96*, 2008, 221-249.
- Keleş 2011: Keleş, V., “Parion History From Coins”, *Proceedings of the XIVth International Numismatic Congress*, 2011, 237-245.
- Keleş 2013: Keleş, V., “Sikkeler”, *Antik Troas'ın Parlayan Kenti: Parion*, İstanbul, 2013, 193-196.
- Keleş 2017: Keleş, V., “Parion'da Ele Geçen Roma Dönemi Kent Sikkeleri”, *Havva İşkan'a Armağan: Lykiarkhissa*, Ed. E. DüNDAR, Ş. Aktaş, M. Koçak, S. Erkoç, İstanbul, 2017, 455-459.
- Keleş-Çelikbaş 2014: Keleş, V.-Çelikbaş, E., “Parion Roma Kolonizasyon Sikkeleri”, *ASanat 145*, 2014, 75-84.
- Keppie 2000: Keppie, Lawrence, *Legions and Veterans: Roman Army Papers 1971-2000*, Stuttgart, 2000.
- Kornemann 1900: Kornemann, E., “Coloniae”, *RE Supplement 4*, C. 1, 1900, 511-588.
- Laffi 2004: Laffi, U., “Le Colonie Romane con l'appellativo Gemella o Gemina”, In *Artissimum Memoriae Vinculum: Scritti di Geografia*

Storica e di Antichità in Ricordo di Gioia Conta, Frieze, Ed. U. Laffi, F. Prontera, B. Virgilio, 2004, 235-254.

- Le Bas-Waddington 1870: Le Bas, P.-Waddington, W. H., *Voyage archéologique en Grèce et en Asie Mineure*, C. 3, Paris, 1870.
- Legrand 1893: Legrand, P. E., “Inscriptions de Mysie et de Bithynie”, *BCH* 17, 1893, 534-556.
- Lenger 2008: Lenger, D. S., “Parium o Filippi? A Proposito di una Discussa Attribuzione”, *Instituto Italiano di Numismatica* 54, 2008, 255-260.
- Liebenam 1905: Liebenam, W., “Duoviri”, *RE* 5, C. 2, 1905, 1804-1805.
- Lloyd 1997: Lloyd, S., *Türkiye'nin Tarihi: Bir Gezginin Gözüyle Anadolu Uygarlıkları*, Çev. E. Varinlioğlu, 2. Baskı, Ankara, 1997.
- Lytle 2006: Lytle, E., *Marine Fisheries and the Ancient Greek Economy*, Duke University, Doctoral Dissertation, Ann Arbor, 2006.
- Magie 1950: Magie, D., *Roman Rule in Asia Minor to the end of the 3rd century after Christ*, Princeton, 1950.
- Magoffin 1913: Magoffin, R. D., *The Quinquennales: An Historical Study*, Baltimore, 1913.
- Mansel 2011: Mansel, A. M., *Ege ve Yunan Tarihi*, 9. Baskı, Ankara, 2011.
- Marquardt 1873: Marquardt, J., *Römische Staatsverwaltung*, C. 1, Leipzig, 1873.
- Meritt et al. 1949: Meritt, B. D.-Wade Gery, H. T.-Mc Gregor, M. F., *The Athenian Tribute Lists*, C. 2, Atina, 1949.
- Mionnet 1830: Mionnet, T. E., *Description de Médailles: Antiques, Grècques et Romaines*, Supplement, C. 5, Paris, 1830.
- Mitchell 1993: Mitchell, S., *Anatolia: Land, Men, and Gods in Asia Minor*, C. 1, Oxford, 1993.
- Palaz-Erdemir 2004: Palaz-Erdemir, H., “Roma'nın Küçük Asya'da İdari Bir Meselesi: Bağımsız Şehirler”, *Adalya*, S. 7, 2004, 171-180.
- Rigsby 1979: Rigsby, K. J., “The Era of the Provincia Asia”, *Phoenix* 33, 1979, 39-47.
- Robert-Robert 1950: Robert, J.-Robert, L., “Inscriptions et Reliefs d'Asie Mineure”, *Hellenica* 9, 1950.
- Rose 2014: Rose, C. B., *The Archaeology of Greek and Roman Troy*, Cambridge, 2014.
- Römhild 2011: Römhild, J. H., “Römische Bürger in der Troas”, *Studien zum Antiken Kleinasien VII. AMS* 66, 2011, 199-216.
- RPC I: RPC I Burnett, A.-Amandry, M.-Ripollès, P. P., *Roman Provincial Coinage I: From the Death of Caesar to the Death of Vitellius (44 BC-AD 69)*, C. 1-2, Londra, 1992.
- RPC III: RPC III Amandry, M.-Burnett, A., *Roman Provincial Coinage III: Nerva, Trajan and Hadrian (AD 96-138)*, C. 1-2, Londra, 2015.

- Sartre 2001: Sartre, M., “Les Colonies Romaines dans le Monde Grec. Essai de Synthèse”, *Roman Military Studies: Electrum*, Ed. E. Dabrowa, 2001, 111-152.
- Sandys 1919: Sandys, J. E., *Latin Epigraphy: An Introduction to Study of Latin Inscriptions*, Cambridge, 1919.
- Sayar 2016: Sayar, M. H., “Tiyatro’da Ölüm: Parion Tiyatrosu’nda Gladyatör Dövüşleri”, In *Parion: Roma Tiyatrosu 2006-2015 yılı Çalışmaları, Mimarisi ve Buluntuları*, Ed. C. Başaran, H. E. Ergürer, Ankara, 2016, 201-208.
- Sestini 1817: Sestini, D., *Lettere e Dissertazioni Numismatiche*, C. 2, Milano, 1817.
- Sherk 1969: Sherk, R. K., *Roman Documents from Greek East*, Baltimore, 1969.
- Sherwin-White 1984: Sherwin-White, A. N., *Roman Foreign Policy in the East 168 BC to AD 1*, Londra, 1984.
- Smallwood 1966: Smallwood, M., *Documents Illustrating the Principates of Nerva, Trajan and Hadrian*, Cambridge, 1966.
- Smith 1846: Smith, W., *A School Dictionary of Greek and Roman Antiquities: Abridged from the Larger Dictionary*, New York, 1846.
- SNG France 5 *Sylloge Nummorum Graecorum*, France, Département des Monnaies, Médailles et Antiques: Mysie, Paris, 2001.
- SNG v. Aulock *SNG von Aulock, Sylloge Nummorum Graecorum, Deutschland, Sammlung von Aulock, Mysien*, Berlin, 1957.
- SNG Tüb. 4 *SNG Tübingen, Sylloge Nummorum Graecorum Deutschland, Münzsammlung der Universität Tübingen, Mysien und Ionien*, Münih, 1989.
- Stevenson et al. 1969: Stevenson, S. W.-Smith, C. R.-Madden, F. W., *A Dictionary of Roman Coins: Republican and Imperial*, 2. Baskı, Darmstadt, 1969.
- Taşlıklioğlu 1971: Taşlıklioğlu, Z., *Trakya'da Epigrafiya Araştırmaları II*, İstanbul, 1971.
- Tenger 1999: Tenger, B., “Zur Geographie und Geschichte der Troas”, *Die Troas. Neue Forschungen III. AMS 33*, Ed. E. Schwertheim, 1999, 103-180.
- Vittinghoff 1952: Vittinghoff, F., *Römische Kolonisation und Bürgerrechtspolitik*, Mainz, 1952.
- Wesener 1963: Wesener, G., “Quattuorviri”, *RE 24*, 1963, 849-857.
- Zahrnt 1988: Zahrnt, M., “Vermeintliche Kolonien des Kaisers Hadrian”, *ZPE 71*, 1988, 229-249.
- Zumpt 1850: Zumpt, A. W., *Commentationum Epigraphicarum ad Antiquitates Romanas Pertinentium*, Berlin, 1850.

MASROP E-Dergi

Mimarlar Arkeologlar Sanat Tarihçileri Restoratörler Ortak Platformu E-Dergisi

Kasım 2017 / Cilt 11 Sayı 17

Hakemleri

Prof. Dr. Ayla Sevim Erol	(Ankara Ü.)
Doç. Dr. Daniş Baykan	(Trakya Ü.)
Doç. Dr. Dinçer Savaş Lenger	(Akdeniz Ü.)
Dr. Ahmet İhsan Aytek	(Mehmet Akif Ersoy Ü.)
Dr. Aliye Erol Özdzibay	(İstanbul Ü.)
Dr. Öznur Gülhan	(Ankara Ü.)
Dr. Ergün Karaca	(Trakya Ü.)
Dr. Hüseyin Köker	(Süleyman Demirel Ü.)
Dr. Serdar Mayda	(Ege Ü.)
Öğr. Gör. Ceren Baykan	(Trakya Ü.)